

Eesti Keeletoimetajate Liit annab koostöiselt keelenõu

Riina Reinsalu

Tartu Ülikooli eesti keele tekstiõpetuse lektor
ja kutseline keeleteimetaja

Kannapööre Eesti keelekorralduses ehk üleminek normeerivalt keelekorralduselt kirjeldavale ning soovitude asemel selgituste jagamine on tekitanud kirglikke arutelusid õige- ja heakeelsuse üle, sealhulgas uue ÕSi ilmumise eel ja järel. Nende arutelude taustal ei ole aga kuhtunud vajadus keelesoovituste järele. Vastupidi, soovitud aitavad keeleteadlikel kirjutajatel jätkuvalt hoida keele ja seeläbi mõtte vahedana ning teritavad ka lugeja keeletundlikkust.

2022. aasta sügisest on Eesti Keeletoimetajate Liit oma veebilehe rubriigis „Keeletoimetaja soovitab“ (rubriigi kujunemislugu vt Mäekivi, Saluäär 2024) avaldanud 100 soovitus¹, mis on abiks selge, arusaadava, ladusa ja tabava eestikeelse teksti loomisel. Eesmärk on edendada heakeelsust ja meenutada õigekirjareegleid, pakkudes seeläbi tuge autorile ja mõtteainet igale keelehuvilisele, nagu on sedastatud rubriigi tutvustuses.²

Lühikesed ja tabavad soovitused kogu keelekasutuse kohta

Kuna keeleteimetajad on heakeelsuse saadikud, saab paljudest keelesoovitustest näpunäiteid just selle kohta, kuidas head teksti veelgi paremaks muuta. Põnevat ainet aruteluks annavad toortõlkelised sõnapuntrad, mida on näilise lihtsuse ning kiire ja laialdase leviku tõttu ahvatlev kasutada, kuid mis pahatihti hoopis ähmastavad mõtet. Võtame mõne näite. Kui keegi on omadega heas kohas, siis kas temaga on kõik hästi või halvasti? Milline on eestlase näoilme, kui midagi vaadatakse sirge näoga? Kui

¹ Seisuga 20. märts 2026.

² Keeletoimetaja soovitab: <https://keeletoimetajaliit.ee/keeletoimetaja-soovitab/>

ettepanekud pannakse lauale, siis kas need on tõesti paberil? Peale sel-
liste kujundlike uustulijate jagub keelesoovitustes tähelepanu mõistagi ka
tüütutele vanadele olijatele, näiteks sõnadele *osas* ja *koheselt*, mis jätkuvalt
kummitavad eri liiki tekste. Üksiksõnade juurest jõutakse heakeelsusnõu
andmisel ka lause- ja tekstitasandini, sealt edasi selge keeleni.

Kuigi osa soovitustest on pühendatud õigekirjale, välditakse siiski
konkureerimist EKI teatmikuga: kui lugejale meenutatakse mõnd tuntud
keelereeglit, tehakse seda uuest küljest, sealhulgas rohkete näidetega.
Võimaluse korral eelistatakse käsitleda erandlikumaid ja seega mõneti kee-
rulisemaid õigekirjateemasid, näiteks kohanimeliste täiendite algustähte,
kaudkõnet ja liiginimede kokku-lahkukirjutust. Keelenõurubriigi kaudu
toob Emakeele Seltsi keeleteoimkonna liige Helika Mäekivi lugejateni ka
toimkonna äsjased otsused. Tema keelesoovitustest saab teada, et nüüdsest
võib kirjutada peale *araabia numbri* ka *Araabia number*, käänata sõna
poolteist peale *poolteise* ka *pooleteise* jne.

Enamik keeleteoimetajate soovitusi on üldkeele kohta, harvem käsit-
letakse neis erialakeelt, kuid mida rohkem on kirjutajate hulgas teiste
erialade esindajaid, seda sagedamini võetakse jutuks terminiküsimused.
Nii on viimatistes keelesoovitustes arutatud sõnapaare *tollimaks* ja *tariif*,
tehnika ja *tehnoloogia* ning *põdrasammal* ja *Islandi käökõrv*. Tähelepanu
on jagunud ka mõnele erialaspetsiifilisele nähtusele, näiteks terminite
ekslikule suurtähestamisele lepingutes.

Kuigi käsitletavaid teemasid on seinast sein, ei oota lugejat ees pikk
heietus, sest enamasti on soovitus vaid leheküljepikkune. Mõnikord on
sellesse üheleheküljelisse teksti peidetud ka mõni väike vimka, mille kaudu
keelenähtust tutvustatakse või keeleline umbsõlm lahti arutatakse. Mõis-
tukõnelised on ka pealkirjad, kus osutatakse kõnesolevale teemale vaid
vihjamisi, näiteks „Korraks vaid sain ma olla sinuga“, „Millal valmistati Ees-
tis esimene kast?“, „Heietus rohelistest asjadest“, „Ameerika kontmees Eesti
kapis“, „Minetamise minetamisest“. Neil, kellele pealkirjas sisalduvatest
vihjetest ei piisa, ei jää üle muud kui keelesoovitust üksikasjalikult lugeda.

Kirjutajaskonna mitmekesistumine

Rubriigi „Keeleteoimetaja soovitab“ kaastöölise tuumiku moodustavad
keeleteoimetajad, et jagada tähelepanekuid oma igapäevatöös ette tule-
vate keelenähtuste kohta, kuid aja jooksul on kirjutajaskond märgatavalt

Kuvatõmmis keelenupuvõistlusel valminud keelesoovitustest (Eesti Keeletoimetajate Liidu Facebooki leht, 10.03.2026)

laienenud. Ei ole ju keeletundlikkus ja -teadlikkus üksnes keeletoimetajate ja teiste keeleasjatundjate eripära. Vastupidi, kui keelenähtuste tulekut ja olekut (ning minekut) mõtestavad muude erialade inimesed, pakub see sageli uudset vaatenurka keeileilmale.

Keelesoovituste kirjutamisele andis hoogu juurde 13. oktoobrist 29. novembrini 2025 toimunud keelenupuvõistlus (vt lähemalt Reinsalu 2026), kus osales 57 huvilist 74 kirjutisega. Auhindu jagati neljas kategoorias: keelejütsideks liigitusid põhikooli- ja gümnaasiumiõpilased, keelesellideks üliõpilased, keelemeistriteks keeletoimetajad, -teadlased, -õpetajad jt keelekõrgharidusega inimesed ning keelesõpradeks kirjutajad, kes ise keelega seotud ametit ei pea ega ole hariduselt eesti filoloogid. Auhinna pälvis 62 kirjutist ehk kõik need, mis paistsid silma iselaadse teemavaliku või vaatenurgaga ja mis sisaldasid soovitust, kuidas õigemini või paremini väljenduda. Kirjutamisvaev (või hoopis kirjutamisrõõm?) sai tasuta rahaliste auhindadega ning võimalusega avaldada oma keelesoovitus ERR-i kultuuriportaalis³.

Keelenupuvõistluse lõpp langes samasse aega uue ÕSi esitlusega, kus Eesti Teaduste Akadeemia asepresident Marek Tamm mainis oma sõnavõttus terminite *akadeemia* ja *akadeemik* ekslikku kasutust. Selle

³ Keelenupuvõistluse parimad tööd jõuavad ERR-i kultuuriportaali: <https://kultuur.err.ee/1609882657/keelenupuvoistluse-parimad-tood-jouavad-err-i-kultuuri-portaali>

peale sähvatas keelenupuvõistluse kolleegiumil mõte avaldada 2026. aasta emakeelepäeva paiku keelesoovituste sari „Akadeemikute eri“, kus akadeemikud jagavad oma märkamisi keele kohta. Ettepanekust osaleda sarjas haaras kinni 12 akadeemikut (sealhulgas Eesti Teaduste Akadeemia president Mart Saarma, asepresidendid Marek Tamm ja Jaak Vilo ning peasekretär Anne Kahru), kellelt ilmus kokku 15 kirjutist. Kuna akadeemikute põhitegevus on teadustöö, on ootuspärane, et enamik neist valis juurdlemiseks mõne oma eriala termini (näiteks *loovkoodimine*, *täppisaretus*, *lõunaeesti keel*), kuid oli ka neid, kes otsustasid üldkeelse sõna või väljendi (näiteks *adresseserima*, *antud*, *liiga palju*) kasuks. Eriala- ja keeleteadmised on oma kolmes keelesoovituses elegantselt ühendanud arstiteadlane Eero Vasar, kes arutleb filosoofilisemalt selle üle, kas eestlane on maailma kõige muretsem rahvas, kuivõrd on õndsuseigatsus meile omane ja kuidas eestlaste maailmatunnetus peegeldub äädikakärbse nimetuses.

Üleskutse koolidele

Kuna keelesoovitused on loodud pakkuma mõtteainet kõigile keelehuvi- listele, sobivad need mõistagi lugemiseks ka õpilastele, kuid nagu näitas keelenupuvõistlus, tulevad õpilasedki sisukate keelesoovituste kirjutamisega toime. Näiteks on jaganud nad tähelepanekuid sõnade *cringe* ja *reaalselt* liigkasutuse kohta, tuletanud meelde *gi-/ki*-liite paiknemise reeglit ning tutvustanud jaotavat, kaudu- ja viisiütlevat kui vanu käändejäänukeid. Sedalaadi kirjutamisülesanded pakuvad õpilaste sõnul „natuke meelelahutust ja mõtlemisrõõmu“ ning võimaldavad käsitleda süvitsi teemasid, mis just neid huvitavad, mitte teemasid, mis on õpikuga ette antud.

Kuigi uut keelenupuvõistlust pole lähiajal plaanis, saaksid õpilased koolisisese konkursi kaudu keelesoovituste kirjutamisel kätt proovida, et „panna neid rohkem mõtlema selle üle, kuidas me räägime ja kirjutame ja kuidas oleks parem või õigem“, nagu kommenteeris üks õpetaja, kelle 80 õpilast 6.–9. klassist kirjutasid eesti keele tunnis keelesoovituse. Koolisisese konkursi paremiku võtab Eesti Keeletoimetajate Liit avaldamiseks avasüli vastu. Ja kui juba õpilased kirjutavad, siis miks mitte ei võiks sedasama teha õpetajad. Eeskuju on teatavasti nakkav.

Viidatud kirjandus

- Mäekivi, Helika, Hille Saluäär 2024. Uus keelenõurubiik „Keeletoimetaja soovitatav“. – Eesti Keeletoimetajate Liidu aastaraamat 2023. Peatoim Hille Saluäär. Eesti Keeletoimetajate Liit, 15–18. https://keeletoimetajaliit.ee/wp-content/uploads/2024/05/keeletoimetajate_liidu_aastaraamat_2023.pdf.
- Reinsalu, Riina 2026. Keelenupuvõistlus pakkus hulgaliselt osalemisrõõmu. – Eesti Keeletoimetajate Liidu aastaraamat 2025. Peatoim Mirjam Liivak. Eesti Keeletoimetajate Liit, 106–109.

OK